

UILEN.... OOK OVERDAG OP HEEL WAT MUNTEN TE VINDEN...

Numismatica Herentals - 12 oktober 2014

Johan Torfs

Wie regelmatig zijn euromuntjes nakijkt, zal af en toe de Griekenland-euro tussen het wisselgeld vinden. De afgebeelde oude munt van de oude munt met steenuil (Athena noctua), is reeds terug te vinden op de allereerste Griekse drachmes en deeleenheden van deze munt.

Tot op de dag van vandaag is deze nachtvogel nog steeds een populaire afbeelding op onze moderne circulatie- en herdenkingsmunten. Ook op beleggersmunten in edele metalen is de uil een geliefd onderwerp.

De uil staat zowel symbool voor wijsheid als voor domheid. Een uilskuiken is een dom persoon, maar als symbool van wijsheid vind je de uil afgebeeld met boek en bril. **Finland** gaf in 1990 een zilveren 100 markka munt uit naar aanleiding van de 350ste verjaardag van de universiteit van Helsinki. Wie pronkt er op de voorzijde? Inderdaad...de uil als symbool van wijsheid.

Een zilveren 1 Lats uit **Letland**, uitgegeven in 2009, brengt op een gelijkaardige wijze hulde aan de universiteit van Letland met een uil, gezeten op een openliggend boek voor het universiteitsgebouw. De uil kan als nachtdier dingen zien die anderen niet zien. Werd hij daarom de metgezel van Athena, de Griekse godin van de wijsheid ?

Uilen worden in het wild vaak niet ouder dan drie jaar. In een dierentuin zijn de levensjaren aanzienlijk langer, maar daar zijn dan ook geen hoogspanningskabels om tegenaan te vliegen.

Uilen (Strigidae) zijn de grootste familie van nachtactieve dieren uit de orde der uilen. (Strigiformes). De tweede familie is de familie der kerkuilen (Tytonidae). Kerkuilen zijn middelgrote dieren met een vrij grote kop en een typisch hartvormig gezichtsmasker, sluier genaamd. Ze hebben vrij lange poten met krachtige klauwen.

De oehoes (Bubo) vormen een geslacht van uilen, waartoe de grootste soorten ter wereld behoren. Oehoes hebben lange oorpluimen, felgele tot oranje ogen met zwarte pupillen. Verder is het bruin en donkergevekt verenkleed typerend, evenals de afwezigheid van een nek. De kop van een oehoe is zeer breed en bevindt zich recht boven het lichaam. Zijn naam dankt hij aan zijn typisch geluid. Een oehoe, die zijn vleugels uitslaat, is een imposant zicht en een bedreiging voor de meeste van zijn voedselconcurrenten.

Op een in 2005 aangemunte twee en twintig zlotych uit **Polen** zit onze oehoe (Bubo Bubo) rustig bij zijn 3 eigen uilskuikens. Negentien jaar eerder verschenen er reeds twee Poolse zilvermunten met afbeeldingen van een bosuil (Strix Aluco). De 1000 zlotych is het voorontwerp, de proba. De 500 zlotych werd het definitieve herdenkingsstuk voor dat jaar 1986.

De oehoe op de munten van **Oekraïne** is fraai gegraveerd en zeer gezocht. De zilveren twintig hryvn en de nikkelen twee hryvn werden beiden aangemunt in een beperkte oplage van 5000 exemplaren. Ook op een aantal munten van de **Cook-eilanden** vinden we oehoes terug, ook al komen deze dieren daar niet in het wild voor.

De dwergooruil (Otus Scops) tref je sporadisch aan in Klein – Azië en **Turkije**. Een goede reden om in 2001 de thematische verzamelaars horendul te maken met een vierkante zilveren munt van 7 500 000 Turkse lira. Deze mooie munt maakt trouwens deel uit van een gelijkaardige reeks vierkante munten met afbeeldingen van vogels.

Zelden gezien in het echt maar wel terug te vinden op een nikkelen munt is de **Nieuw-Zeelandse** boeboekuil. Ornithologen kennen hem ook als de Tasmaanse gevlekte uil of de Ninox novae Seelandiae. De Nieuw-Zeelanders noemen hem gewoon de morpork.

Een ander fraai uilenexemplaar is de Blackinstons visuil (Bubo Blackinstoni), afgebeeld op een zilveren roebel uit **Rusland**. Deze munt maakt deel uit van een uitgebreide reeks herdenkingsmunten met afbeeldingen van bedreigde dieren uit het zogenaamde “red book”. Je vindt deze uil ook terug op bimetalen munten van 5 roebels uit 1991.

Kazachstan stapte na de onafhankelijkheid mee in het rijtje van landen die, om de locale economie wat op te krikken, munten uitgeven aan exuberante prijzen. De sperweruil (Surnia Ulula) is daarom echter niet minder fraai afgebeeld en verkrijgbaar voor ieders beurs. Er bestaat immers een zilveren 500 tenge en een goedkopere nikkelen 50 tenge.

Wit-Rusland of **Belarus** is het uitgifteland van een van de mooiere uilenmunten. De 20 roebel en 1 roebel uit 2005 zijn voorbeelden van vakmanschap. De afgebeelde laplanduil (Strix Nebulosa) zal je in ons land zelden aantreffen.

Een uil, die in de Lage Landen wel zijn vaste stek heeft, is de gekende kerkuil (Tyto Alba). Je ziet zijn krachtige klauwen en sierlijke duikvlucht op een 5 litai uit 2005 voor **Litouwen**.

Wie ook oog heeft voor de slachtoffertjes van deze prooivogels, smakelijke bange muizen, bewondert een door **Noord-Korea** uitgegeven 1500 won uit 2007. Om alle misverstanden te vermijden vermeldt het omschrift duidelijk: "An owl"... Daar kunnen we dus wel echt zeker van zijn !

We treffen uilen niet alleen aan op munten, maar even vaak op medailles of pseudomunten.

De Griekse tien- en twintig ecu uit 1993, voorlopers van de Euro-munten, zijn hier getuige van. Het determineren van deze uil is geen sinecure, daar het hier vermoedelijk een gestileerde afbeelding van een uil in het algemeen betreft.

De uil op de Unesco-medailles, aangemunt in 1978, in brons, zilver en goud, is een regelrechte kopie van de allereerste uilen op munten, en zo is onze cirkel rond... De keerzijde van deze medailles, bevat een afbeelding van Aristoteles, ook gebruikt voor de latere circulatiemunten van 5 drachme, en een Griekse uitspraak van Aristoteles (384-322 V.C.). Deze medailles werden aangemunt om de 2300ste verjaardag van de dood van Aristoteles te gedenken. Het ontwerp is van de Franse medailleur Max Leognany.

"The energy of the mind is the essence of life..." vermeldt een omschrift in het Grieks op de keerzijde van deze door de Franse Munt aangemunte medailles. Zelfs een uilskijken zal deze wijze woorden van Aristoteles beamen...

Nawoord

Er is een massa informatie over uilen op munten en medailles te vinden op het internet. Voor deze tentoonstelling beperkten we ons tot uilen als hoofdafbeelding. Je kan de uil ook aantreffen als muntmeesterteken, als afbeelding op de kleding, als attribuut van een god of godin, als detail in een verloren hoekje... De uil is ook vaak terug te vinden op goedkope kleine circulatiemunten in niet-edele metalen.

Lijst van nog niet vermelde landen die munten uitgaven met de uil als afbeelding :

- Armenie
- Aruba
- Congo Democratische Republiek
- Eritrea
- Groot-Brittannie
- Japan
- Liberia
- Moldavie
- Mongolie
- Slovakije
- Tristan Da Cunha
- Tuvalu
- Verenigde staten van Amerika
- Zambia
- Zuid-Afrika
- ...

Johan Torfs, thematisch verzamelaar